

Sławomir Kulesza

Technika cyfrowa

Podstawowe układy sekwencyjne

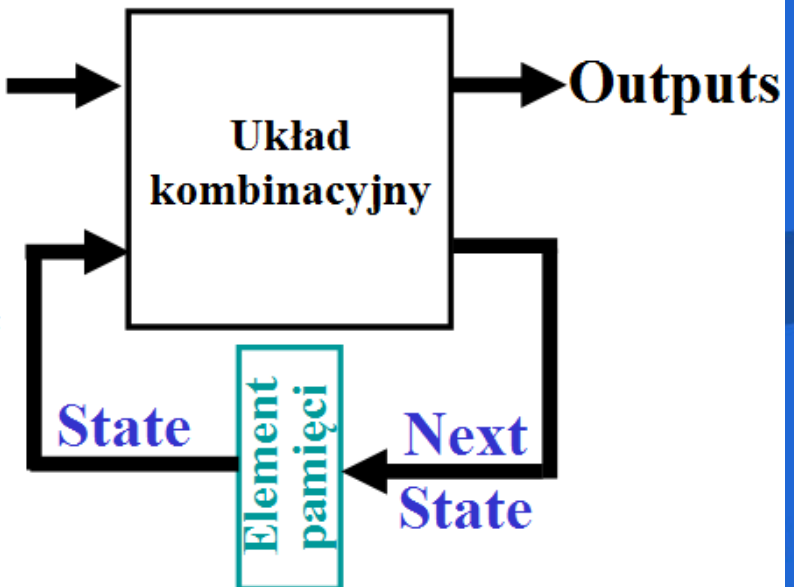
Wykład dla studentów III roku Informatyki

Wersja 1.0, 05/10/2010

Układy sekwencyjne – wprowadzenie

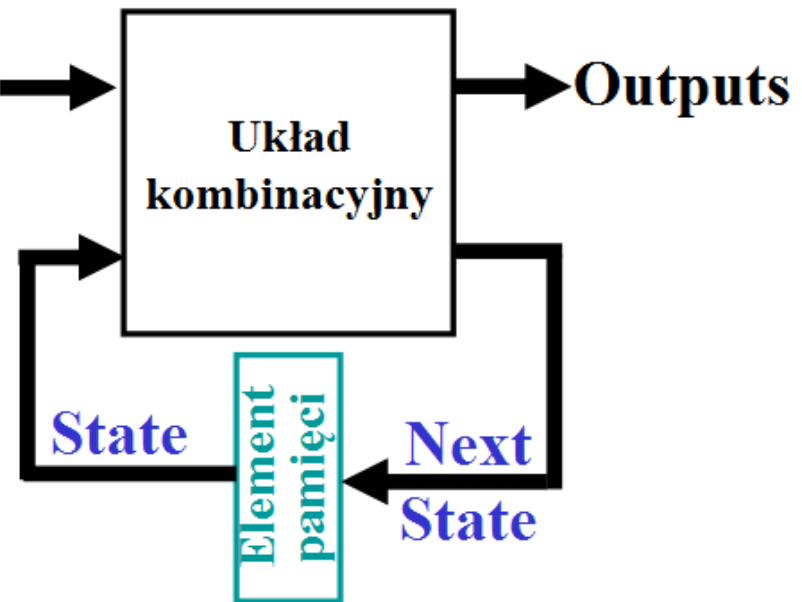
■ Układ sekwencyjny zawiera:

- Elementy pamięciowe: zatrzaski lub przerzutniki
- Logikę kombinacyjną:
 - Działanie opisywane wielowyjściową funkcją przełączającą
 - Inputs to sygnały docierające z zewnątrz.
 - Outputs to sygnały wysyłane na zewnątrz.
 - Inne sygnały, State lub Present State, to sygnały wysyłane przez element pamięciowy.
 - Pozostałe sygnały, Next State to sygnały pobudzenia elementu pamięciowego.

Układy sekwencyjne – wprowadzenie

- **Logika kombinacyjna:**
 - *Funkcja następnego stanu*
 $\text{Next State} = f(\text{Inputs}, \text{State})$
 - *Funkcja wyjścia (Mealy)*
 $\text{Outputs} = g(\text{Inputs}, \text{State})$
 - *Funkcja wyjścia (Moore)*
 $\text{Outputs} = h(\text{State})$
- **Funkcja wyjścia zależy od opisu układu i znacząco wpływa na jego projekt.**

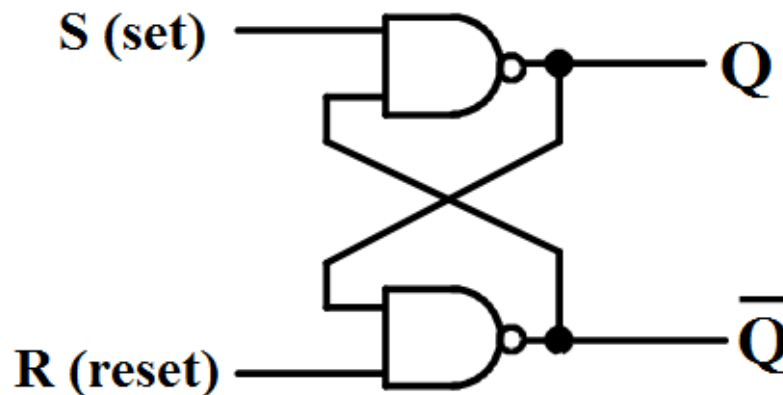

Typy układów sekwencyjnych

- **Istotny jest moment, gdy:**
 - Elementy pamięciowe reagują na stan swojego wejścia
 - Elementy pamięciowe zmieniają swój stan
- **Układy synchroniczne**
 - Zachowanie określone zmianami sygnału w ściśle określonych, dyskretnych chwilach czasu
 - Elementy pamięciowe obserwują swoje wejście, lecz mogą zmienić swój stan tylko pod wpływem sygnału synchronizującego (impulsy zegarowe)
- **Układy asynchroniczne**
 - Zachowanie określone zmianami stanów wejściowych w dowolnych chwilach czasu oraz kolejnością zmian tychże sygnałów
 - Jeśli sygnał zegarowy traktować jak kolejne wejście, wszystkie układy są asynchroniczne

Asynchroniczny przerzutnik $\overline{S} \overline{R}$ (NAND)

- “Sprzężenie skrośne”
dwie bramki NAND
tworzą zatrzask $\overline{S} \overline{R}$:

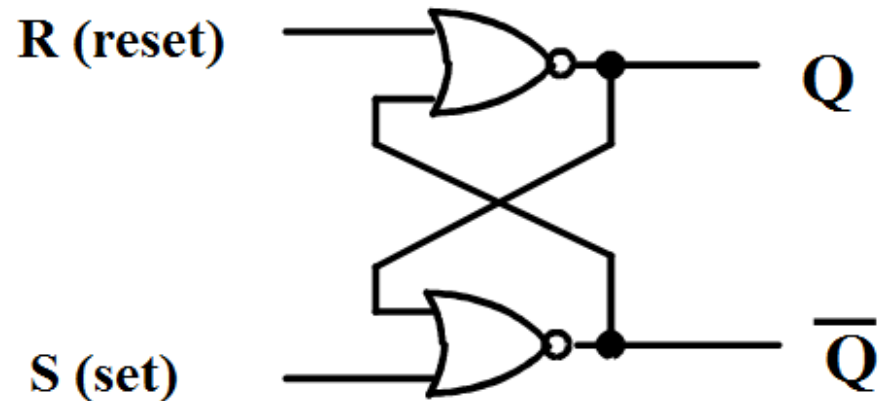
- $S = 0, R = 0$ jest
zabronionym stanem
wejść

Time
↓

R	S	Q	\overline{Q}	Uwagi
1	1	?	?	
1	0	1	0	“ustawienie” $Q = 1$
1	1	1	0	Q “pamięta” 1
0	1	0	1	“kasowanie” $Q = 0$
1	1	0	1	Q “pamięta” 0
0	0	1	1	Stan niedozwolony
1	1	?	?	Niestabilność!

Asynchroniczny przerzutnik RS (NOR)

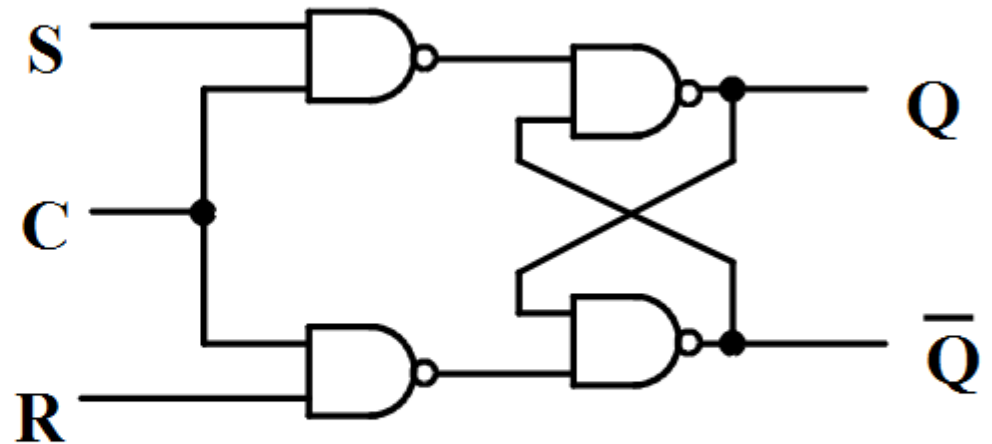
- Dwie sprzęgnięte bramki NOR tworzą zatrząsk SR:

Time	R	S	Q	\bar{Q}	Uwagi
	0	0	?	?	
	0	1	1	0	“Ustawienie” Q = 1
	0	0	1	0	Q “pamięta” 1
	1	0	0	1	“Skasowanie” Q = 0
	0	0	0	1	Q “pamięta” 0
	1	1	0	0	Stan zabroniony
	0	0	?	?	Niestabilność!

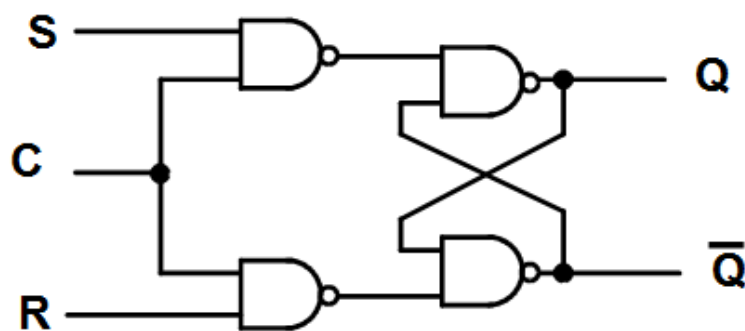
Synchroniczny przerzutnik SR (zatrzask)

- Dodanie dwóch bramek NAND do podstawowego zatrzasku \overline{SR} daje wyzwalany zatrzask SR:
- Układ jest synchroniczny – zmiany na wyjściu zachodzą tylko przy $C = 1$.

Synchroniczny przerzutnik SR

- **Tablica synchronicznego zatrzasku SR:**

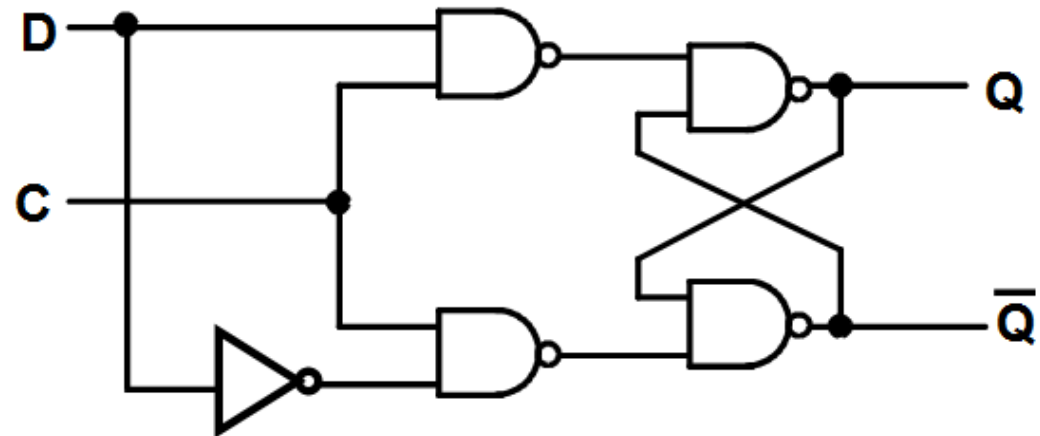
- **Tablica opisuje zachowanie układu po impulsie zegarowym [w chwili (t+1)] bazując na:**

- bieżących wejściach S, R
- bieżącym stanie układu $Q(t)$.

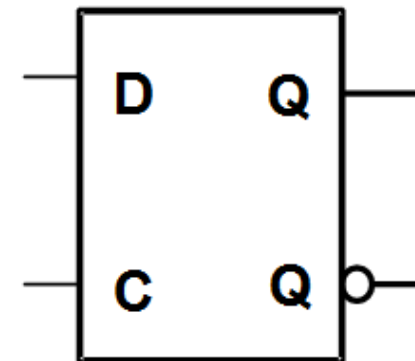
$Q(t)$	S	R	$Q(t+1)$	Uwagi
0	0	0	0	Bez zmian
0	0	1	0	Kasuj Q
0	1	0	1	Ustaw Q
0	1	1	???	Niedozwolony
1	0	0	1	Bez zmian
1	0	1	0	Kasuj Q
1	1	0	1	Ustaw Q
1	1	1	???	Niedozwolony

Zatrząsk D

- Dodanie inwertera do zatrząsku SR daje zatrząsk D:
- Brak stanów zabronionych

Q	D	Q(t+1)	Uwagi
0	0	0	Bez zmian
0	1	1	Ustaw Q
1	0	0	Kasuj Q
1	1	1	Bez zmian

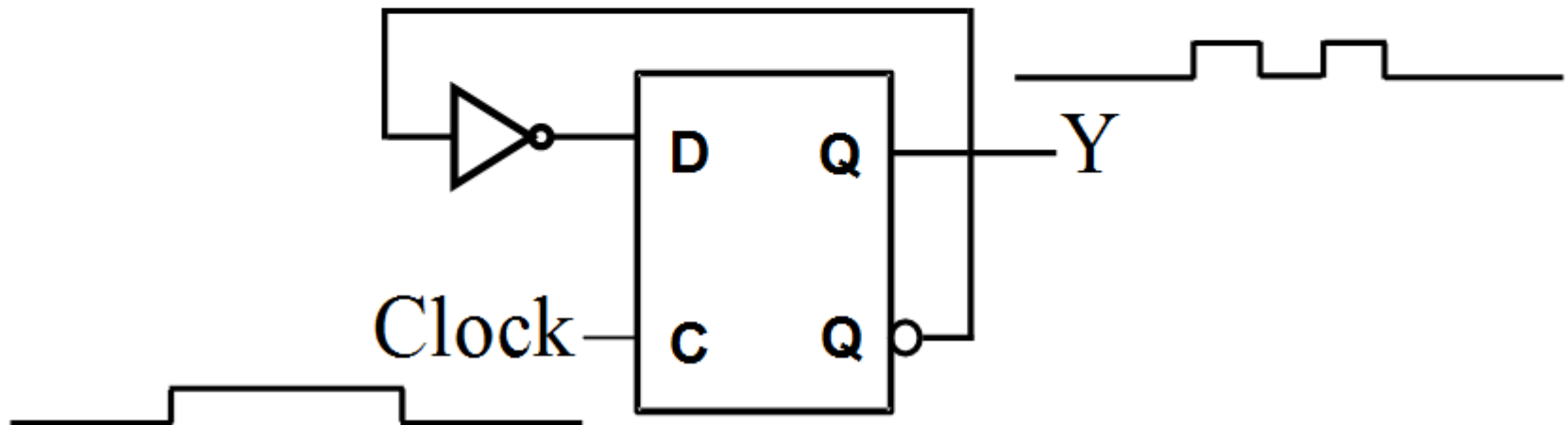

Problem niestabilności zatrzasków

- **W układach sekwencyjnych mogą istnieć ścieżki danych poprzez bloki kombinacyjne:**
 - **Pomiędzy różnymi elementami pamięci**
 - **Z wyjścia danego elementu pamięci z powrotem do jego wejścia**
- **W najprostszym przypadku pętla sprzężenia zwrotnego może być zwykłym połączeniem elektrycznym.**
- **W bramkowanym zatrzasku D, wyjście Q zmienia się w takt zmian D zawsze, gdy wejście zegarowe ma stan 1.**

Problem niestabilności zatrząsków

- Rozważmy układ jak na rys. Niech początkowo $Y = 0$.
- Gdy $C = 1$, stan Y oscyluje! Częstotliwość oscylacji zależy od opóźnienia pętli sprzężenia zwrotnego.
- Jest to działanie wysoce niepożądane. Pożądane zachowanie: Y zmienia się 1 raz na 1 takt zegara

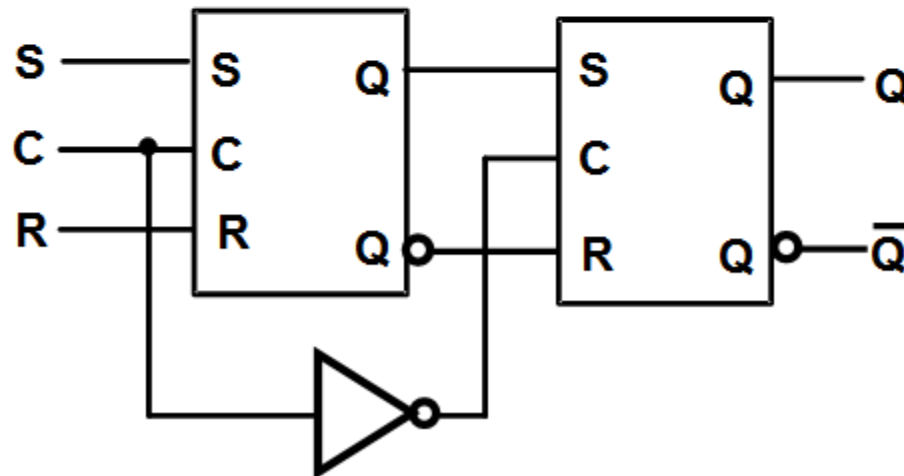

Problem niestabilności zatrząsków

- Rozwiązaniem problemu niestabilności zatrząsków jest przerwanie ścieżki sprzężenia zwrotnego wewnątrz elementu pamięciowego.
- Najczęściej stosowane rozwiązania:
 - Przerzutnik typu Master-Slave
 - Przerzutnik wyzwalany zboczem

Synchroniczny przerzutnik SR Master-Slave

- Dwa zatrzaski SR połączone szeregowo z odwróconym wyzwalaniem
- Stan wejściowy przenosi się przez pierwszy zatrzask, gdy $C = 1$
- Wyjście układu zmienia stan, gdy $C = 0$
- Przerwa w ścieżce sygnału wynika z odmiennego wyzwalania obu części ($C = 1$ and $C = 0$).
- Zmiana stanu pierwszego zatrzasku nie pociąga automatycznie za sobą zmiany stanu drugiego – wpisywanie i przepisywanie informacji odbywa się w różnych fazach taktowania.

Problem przerzutników Master-Slave

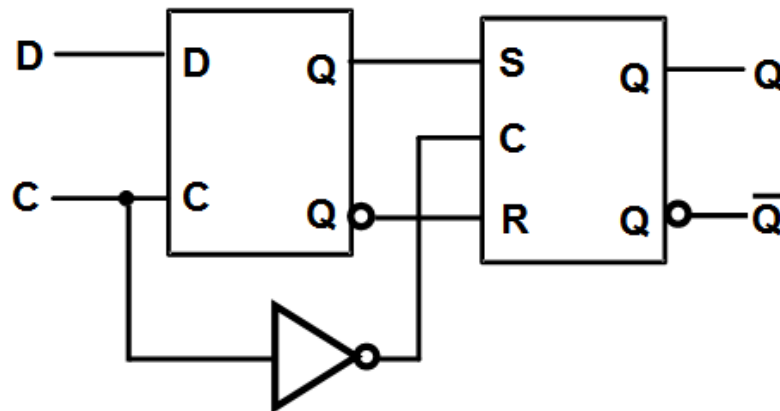
- Zmiana wyjścia przerzutnika jest opóźniona o czas trwania impulsu, co spowalnia działanie układu.
- S i/lub R mogą się jednocześnie zmieniać przy $C = 1$:
 - Niech: $Q = 0, R = 0, S = 0 \rightarrow 1 \rightarrow 0$:
 - Zatrask M zmienia się na 1
 - Stan 1 jest przenoszony do zatrzasku S
 - Niech: $Q = 0, R = 0 \rightarrow 1 \rightarrow 0, S = 0 \rightarrow 1 \rightarrow 0$:
 - Zatrask M ustawia się, a potem zeruje,
 - Do zatrzasku S przenoszony jest stan 0
 - Takie zachowanie to *1s catching*

Rozwiązanie – wyzwalanie zboczem

- **Używaj wyzwalania zboczem zamiast układów Master-Slave (edge-triggering)**
- **Przerzutnik wyzwalany zboczem ignoruje ustalony poziomy impuls i reaguje tylko przy zmianach sygnału zegarowego.**
- **Przerzutnik D Master-Slave jest przerzutnikiem wyzwalanym zboczem.**

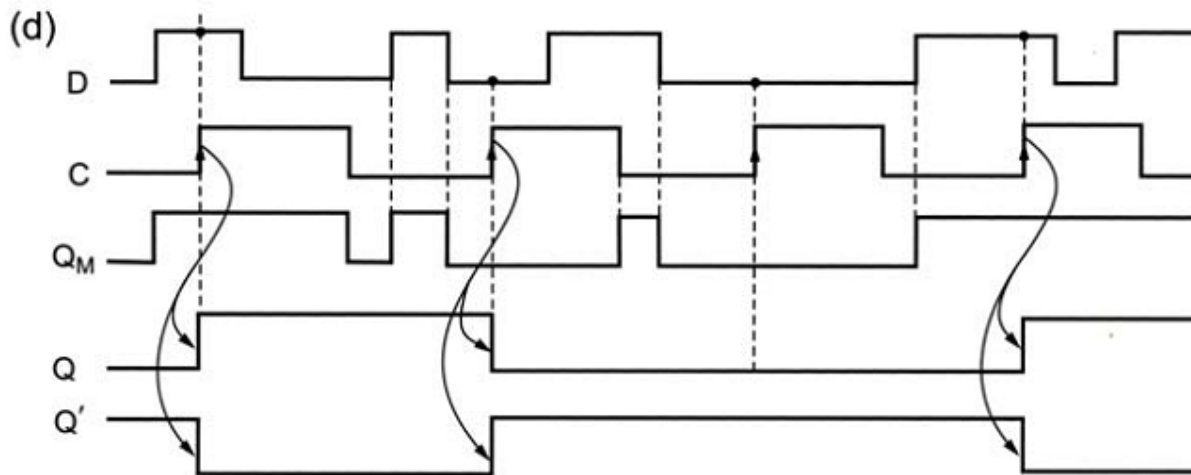
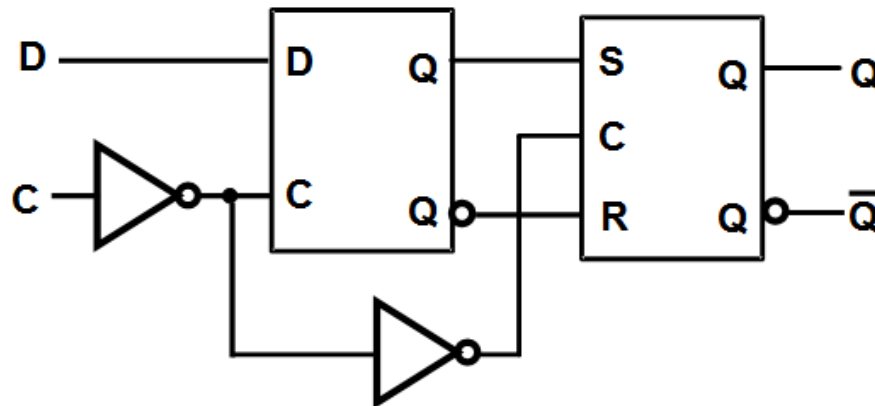
Przerzutnik D wyzwalany zboczem opadającym

- Przerzutnik D wyzwalany zboczem jest taki sam jak przerzutnik D Master-Slave
- Można go utworzyć przez:
 - Zastąpienie pierwszego taktowanego zatrzasku SR taktowanym zatrzaskiem D lub
 - Dodanie wejścia D i inwertera do zatrzasku SR Master-Slave
- Zmiana wyjścia przerzutnika D związana jest z opadającym zboczem impulsu zegarowego
- Jest to tzw. przerzutnik wyzwalany zboczem opadającym

Przerzutnik D wyzwany zboczem narastającym

- Powstaje przez dodanie dodatkowego inwertera do wejścia zegarowego
- Jest to standardowy przerzutnik w większości układów sekwencyjnych

Scalony przerzutnik D – 7474

NL17SZ74

Single D Flip Flop

The NL17SZ74 is a high performance, full function Edge triggered D Flip Flop, with all the features of a standard logic device such as the 74LCX74.

- Extremely High Speed: t_{PD} 2.6 ns (typical) at $V_{CC} = 5$ V
- Designed for 1.65 V to 5.5 V V_{CC} Operation
- 5 V Tolerant Inputs – Interface Capability with 5 V TTL Logic
- LVTTTL Compatible
- LVCMOS Compatible
- 24 mA Balanced Output Sink and Source Capability
- Near Zero Static Supply Current (10 μ A) Substantially Reduces System Power Requirements
- Replacement for NC7SZ74
- Tiny Ultra Small Package Only 2.1 X 3.0 mm
- High ESD Ratings: 2000 V Human Body Model
200 V Machine Model
- Chip Complexity: FET = 64

TRUTH TABLE

Inputs				Outputs		Operating Mode
PR	CLR	CP	D	Q	\bar{Q}	
L	H	X	X	H	L	Asynchronous Set Asynchronous Clear Undetermined
H	L	X	X	L	H	
L	L	X	X	H	H	
H	H	\uparrow	h	H	L	Load and Read Register
L	L	\uparrow	h	L	H	

ON Semiconductor®

<http://onsemi.com>

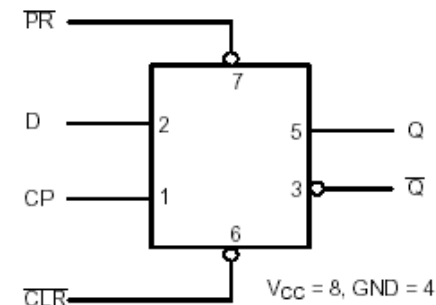

Figure 1. Logic Diagram

US8
CASE 493
US SUFFIX

MARKING DIAGRAM

Scalony przerzutnik D – 7474

AC ELECTRICAL CHARACTERISTICS (Input $t_r = t_f = 3.0$ ns)

Symbol	Parameter	V_{CC} (V)	Test Conditions	$T_A = 25^\circ\text{C}$			$T_A = -40$ to 85°C		Unit
				Min	Typ	Max	Min	Max	
f_{MAX}	Maximum Clock Frequency (50% Duty Cycle) (Waveform 1)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	75			75		MHz
		2.5 ± 0.2		150			150		
		3.3 ± 0.3		200			200		
		5.0 ± 0.5		250			250		
		3.3 ± 0.3	$C_L = 50$ pF, $R_D = 500$ Ω , $S_1 =$ Open	175			175		
		5.0 ± 0.5		200			200		
t_{PLH} , t_{PHL}	Propagation Delay, CP to Q or \bar{Q} (Waveform 1)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	2.5	6.5	12.5	2.5	13	ns
		2.5 ± 0.2		1.5	3.8	7.5	1.5	8.0	
		3.3 ± 0.3		1.0	2.8	6.5	1.0	7.0	
		5.0 ± 0.5		0.8	2.2	4.5	0.8	5.0	
		3.3 ± 0.3	$C_L = 50$ pF, $R_D = 500$ Ω , $S_1 =$ Open	1.0	3.4	7.0	1.0	7.5	
		5.0 ± 0.5		1.0	2.6	5.0	1.0	5.5	
t_{PLH} , t_{PHL}	Propagation Delay, PR or CLR to Q or \bar{Q} (Waveform 2)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	2.5	6.5	14	2.5	14.5	ns
		2.5 ± 0.2		1.5	3.8	9.0	1.5	9.5	
		3.3 ± 0.3		1.0	2.8	6.5	1.0	7.0	
		5.0 ± 0.5		0.8	2.2	5.0	0.8	5.5	
		3.3 ± 0.3	$C_L = 50$ pF, $R_D = 500$ Ω , $S_1 =$ Open	1.0	3.4	7.0	1.0	7.5	
		5.0 ± 0.5		1.0	2.6	5.0	1.0	5.5	
t_S	Setup Time, D to CP (Waveform 1)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	6.5			6.5		ns
		2.5 ± 0.2		3.5			3.5		
		3.3 ± 0.3		2.0			2.0		
		5.0 ± 0.5		1.5			1.5		
		3.3 ± 0.3	$C_L = 50$ pF, $R_D = 500$ Ω , $S_1 =$ Open	2.0			2.0		
		5.0 ± 0.5		1.5			1.5		
t_H	Hold Time, D to CP (Waveform 1)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	0.5			0.5		ns
		2.5 ± 0.2		0.5			0.5		
		3.3 ± 0.3		0.5			0.5		
		5.0 ± 0.5		0.5			0.5		
		3.3 ± 0.3	$C_L = 50$ pF, $R_D = 500$ Ω , $S_1 =$ Open	0.5			0.5		
		5.0 ± 0.5		0.5			0.5		
t_W	Pulse Width, CP, CLR, PR (Waveform 3)	1.8 ± 0.15	$C_L = 15$ pF $R_D = 1$ M Ω $S_1 =$ Open	6.0			6.0		ns
		2.5 ± 0.2		4.0			4.0		
		3.3 ± 0.3		3.0			3.0		

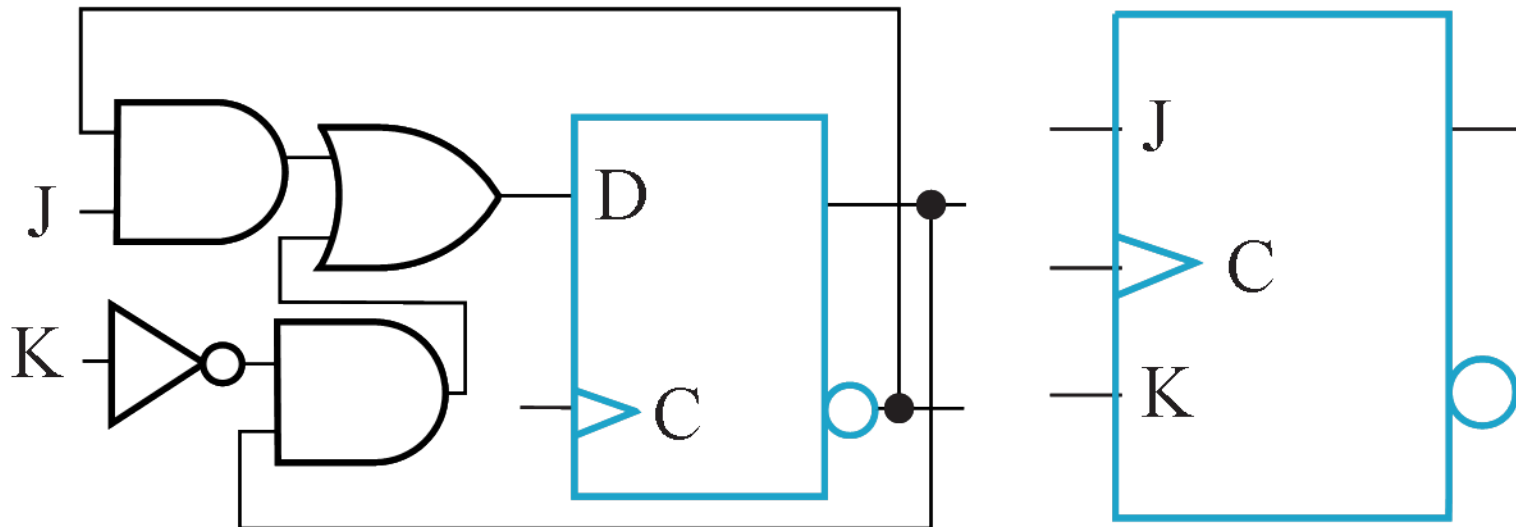
Inne typy przerzutników

Przerzutnik JK

- Odpowiednik przerzutnika SR, gdzie J odpowiada S, a K odpowiada R, przy czym stan $J = K = 1$ jest dozwolony, a co więcej wyjście przerzutnika zmienia wówczas swój stan na przeciwny.
 - Przerzutnik JK Master-Slave wykazuje przechwytywanie 1 tak jak przerzutnik SR

Przerzutnik JK

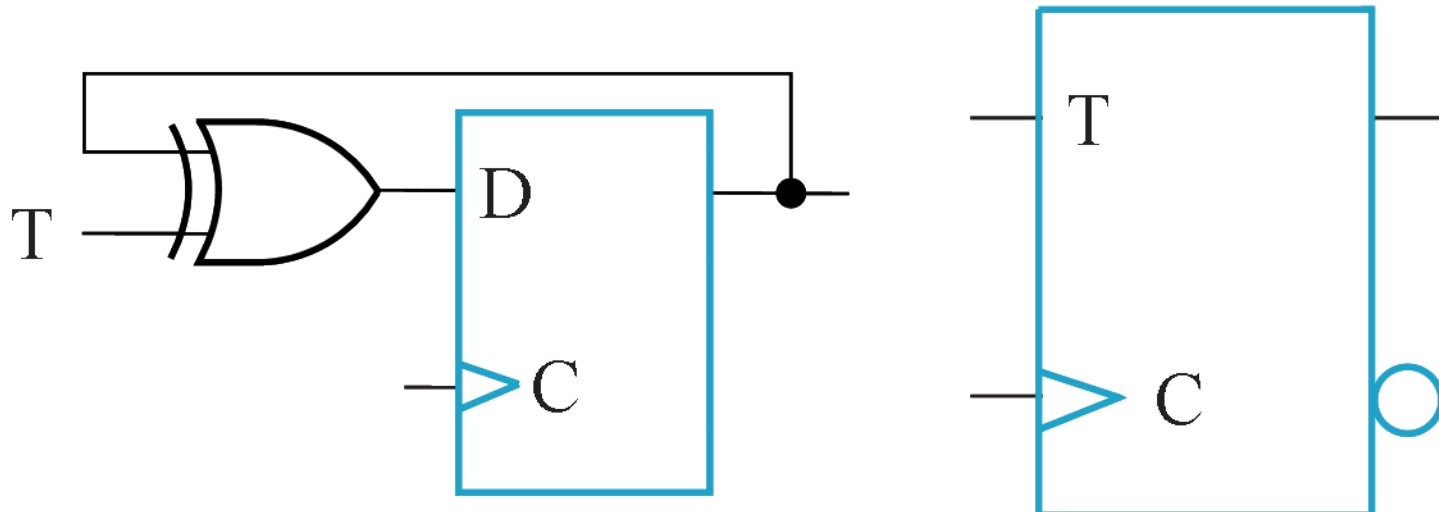
- Odpowiednik przerzutnika SR, gdzie J odpowiada S, a K odpowiada R, przy czym stan $J = K = 1$ jest dozwolony, a co więcej wyjście przerzutnika zmienia wówczas swój stan na przeciwny.
- Przerzutnik JK Master-Slave wykazuje przechwytywanie 1 tak jak przerzutnik SR
- Aby uniknąć wylapywania 1, wewnątrz przerzutnika stosuje się wyzwalany zboczem przerzutnik D

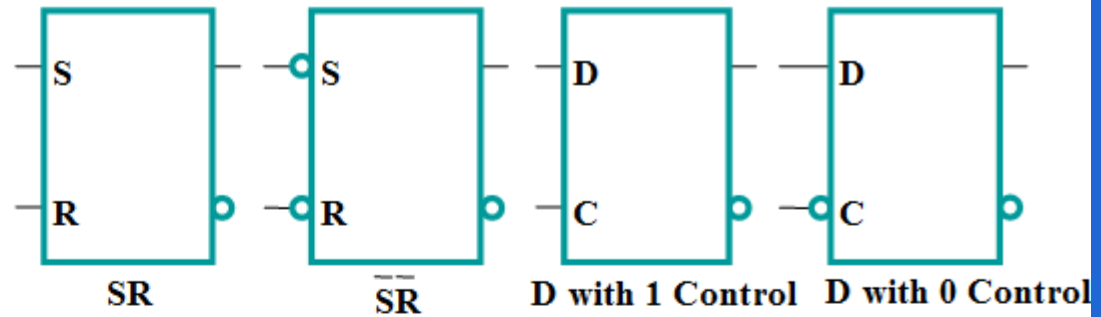
Inne typy przerzutników

Przerzutnik T

- **Pojedyncze wejście T**
 - $T = 0$, wyjście bez zmian
 - $T = 1$, wyjście oscyluje
- **Odpowiednik przerzutnika J-K dla $J = K = T$**
- **Brak możliwości inicjalizacji za pomocą wejścia T – istotny problem ustawiania i kasowania (synchronicznego lub asynchronicznego)**

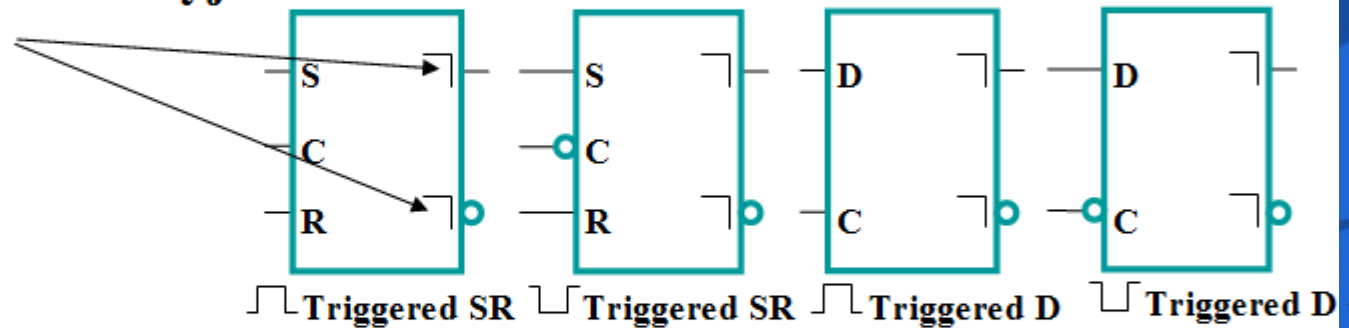

Opis wejść i wyjść przerzutników

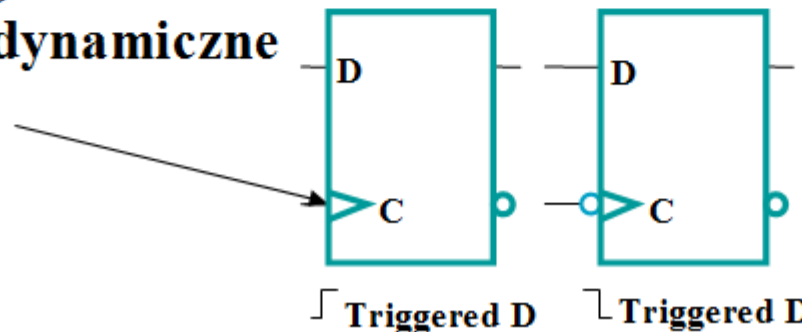
(a) Zatrzaski

- **Master-Slave:**
wskaźniki stanów wyjść

(b) Przerzutniki Master-Slave

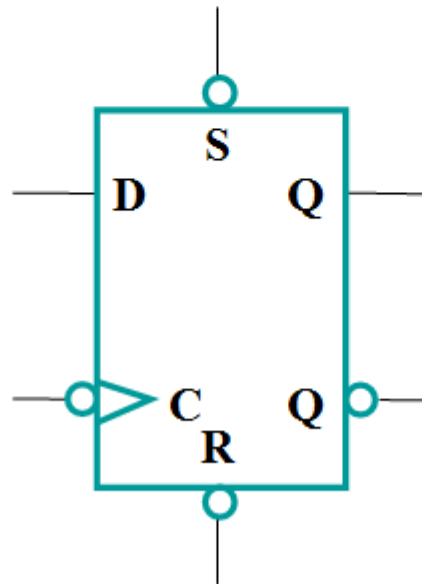
- **Edge-Triggered:**
wskaźniki dynamiczne

(c) Przerzutniki wyzwalane zboczem

Inicjalizacja – wejścia asynchroniczne

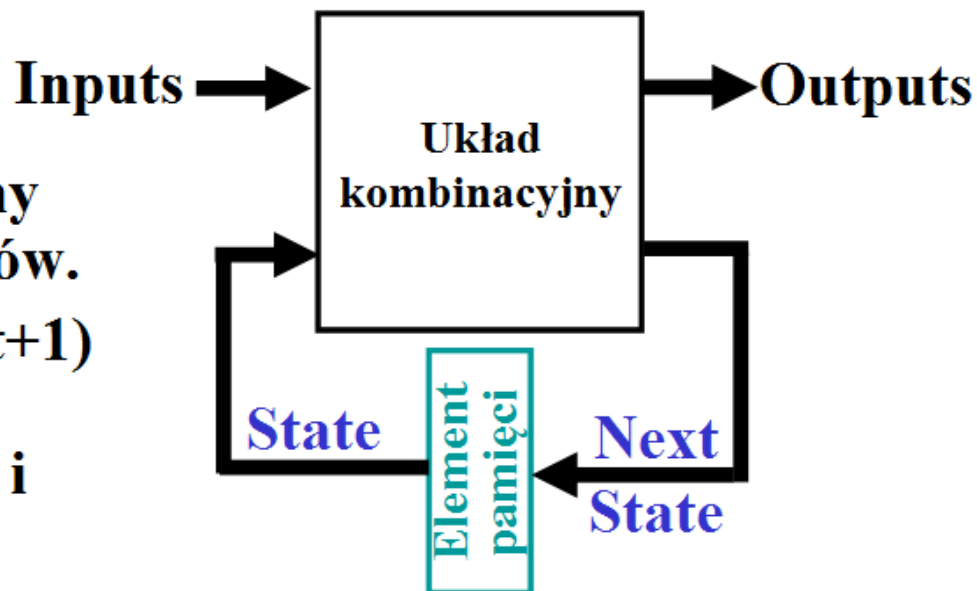
- Zanim układ sekwencyjny rozpocznie pracę, powinien zostać zainicjalizowany do ustalonego stanu początkowego.
- Inicjalizacja przebiega zwykle niezależnie od sygnału zegarowego, a więc asynchronicznie.
- Do zainicjalizowania układu wykorzystuje się wejścia SR zatrząsków bezpośrednio kontrolujące pracę przerzutników.

Analiza układów sekwencyjnych

■ Model układu

- Stan aktualny układu (w chwili t) jest pamiętany przez zespół przerzutników.
- Stan następny (w chwili $t+1$) jest funkcją logiczną aktualnego stanu układu i sygnałów wejściowych.
- Sygnały wyjściowe w chwili t są funkcją logiczną aktualnego stanu układu i (czasami) aktualnych sygnałów wejściowych.

Deskryptory układów sekwencyjnych

Tablica stanów (przejść)

- ***Tablica stanów*** – tablica podzielona na 4 sekcje zmiennych:
 - *Aktualny stan układu* – wartości zmiennych stanu dla każdego stanu dozwolonego.
 - *Input* – dopuszczalne słowa wejściowe.
 - *Stan następny* – wartość stanu w chwili $(t+1)$ w oparciu o stan aktualny i słowo wejściowe.
 - *Output* – słowo wyjściowe jako funkcja aktualnego stanu układu i (czasami) słowa wejściowego.
- **Z punktu widzenia tabeli prawdy:**
 - Argumentami funkcji są: Input, Aktualny stan
 - Wartościami funkcji są: Output, Następny stan

Deskryptory układów sekwencyjnych

Graf (diagram) stanów

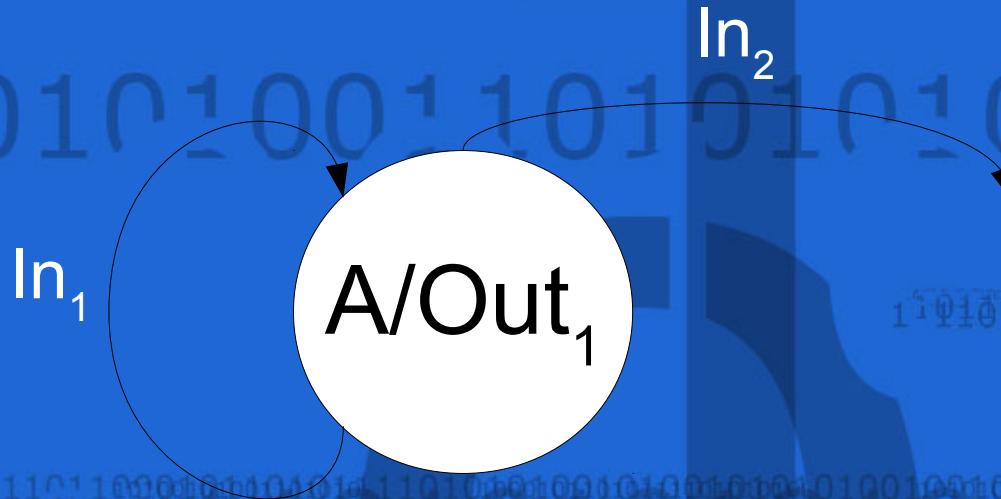
- **Diagram stanów – graficzne przedstawienie funkcji układu sekwencyjnego zawierające:**
 - **Kółko z nazwą stanu wpisaną wewnątrz; każde kółko odpowiada jednemu stanowi.**
 - **Strzałki łączące aktualne stany układu ze stanami przyszłymi dla wszystkich dozwolonych przejść**
 - **Opis strzałki zawierający słowo wejściowe powodujące daną zmianę stanu układu oraz**
 - **Opis:**
 - **W każdym kółku – zawierający generowane słowo wyjściowe, lub**
 - **Nad strzałką – zawierający generowane słowo wyjściowe.**

Graf stanów (Moore)

Forma opisu:

w kółku: aktualny stan wewnętrzny/aktualne wyjście

nad strzałką: aktualne wejście

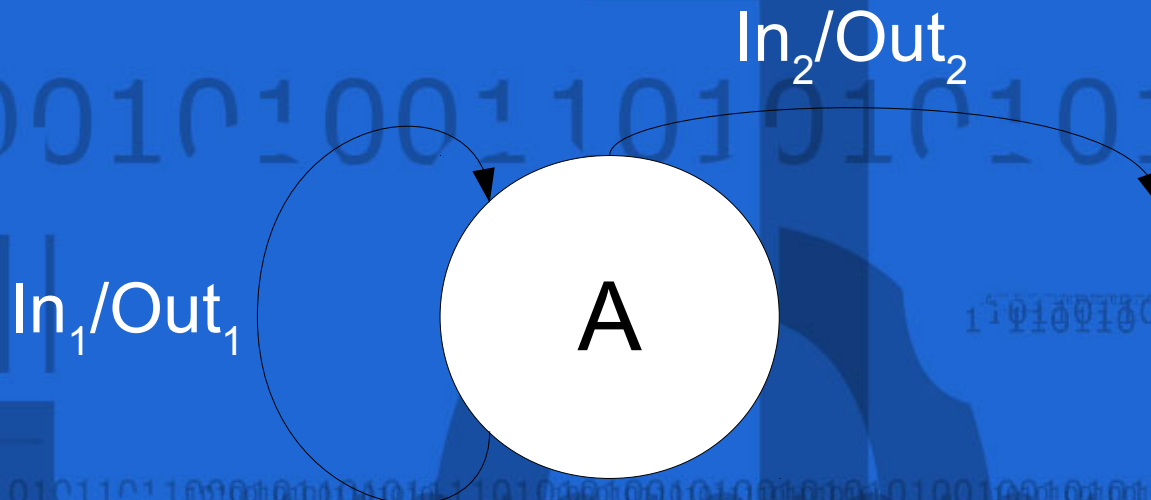

Graf stanów (Mealy)

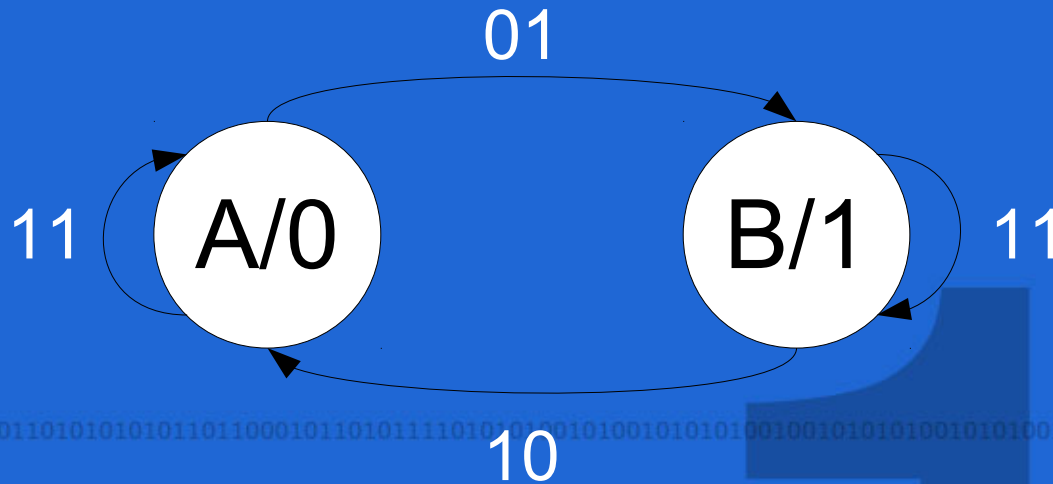
Forma opisu:

w kółku: aktualny stan wewnętrzny

nad strzałką: aktualne wejście/aktualne wyjście

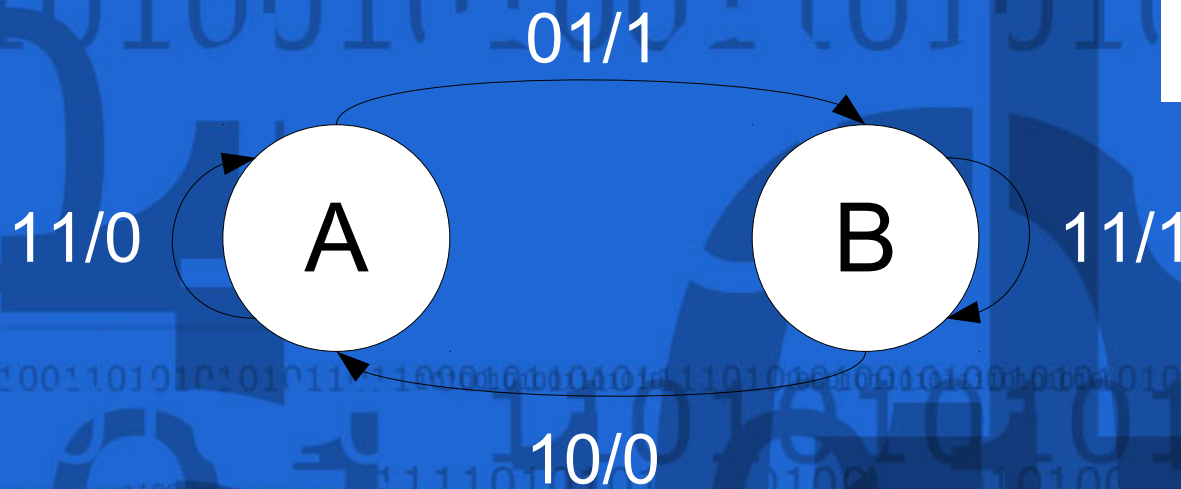
Graf stanów przerzutnika \overline{SR}

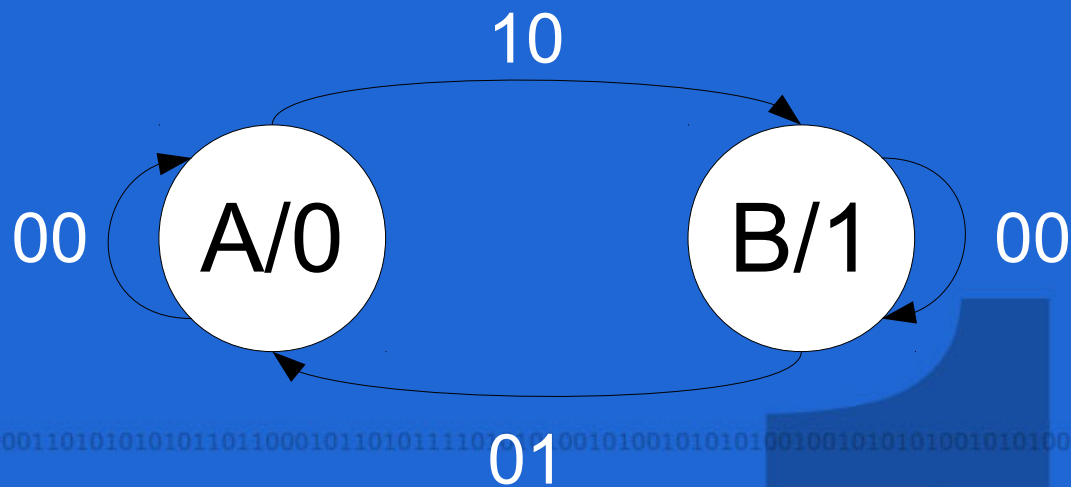
S	R	Q	Q'
1	0	0	1
1	1	0	1
0	1	1	0
1	1	1	0
0	0	1	1

(after S=1, R=0)

(after S=0, R=1)

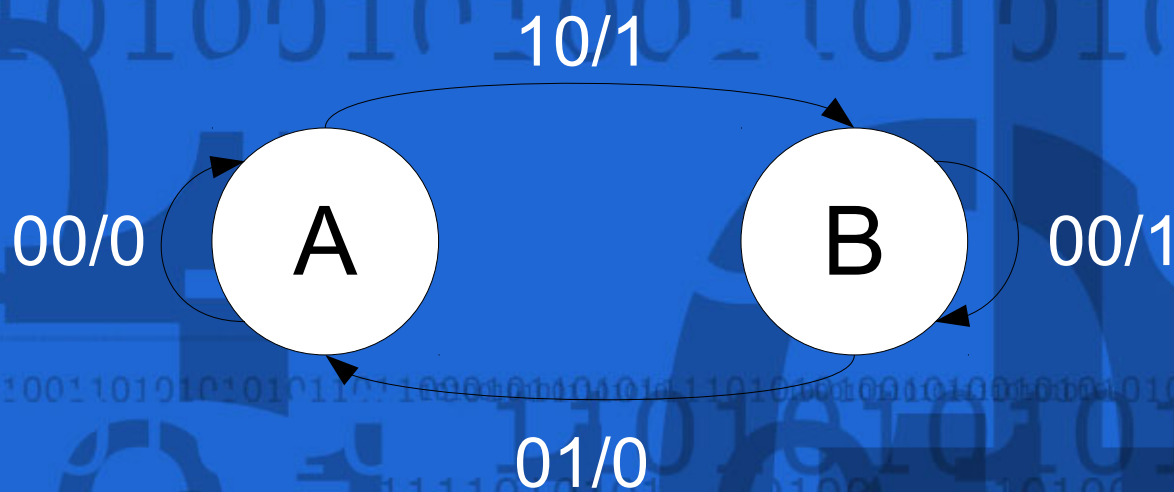
Graf stanów przerzutnika SR

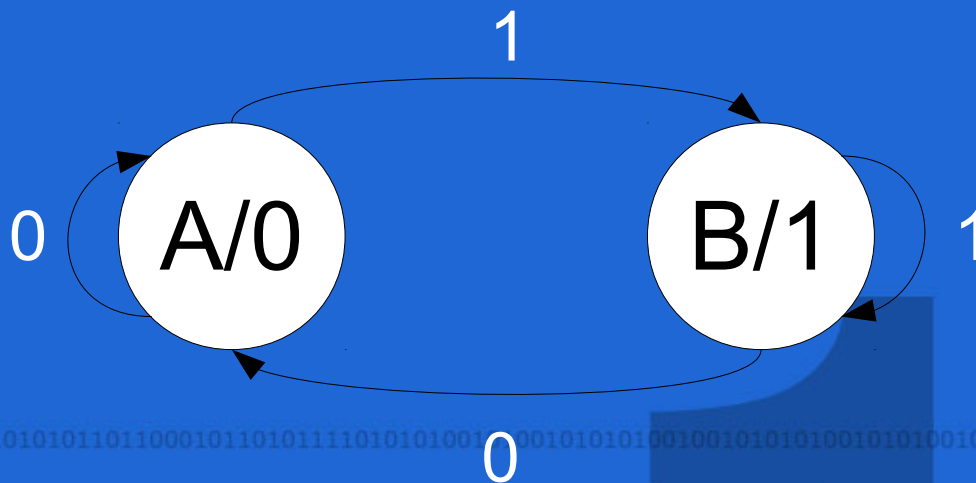
S	R	Q	Q'
1	0	0	1
1	1	0	1
0	1	1	0
1	1	1	0
0	0	1	1

(after S=1, R=0)

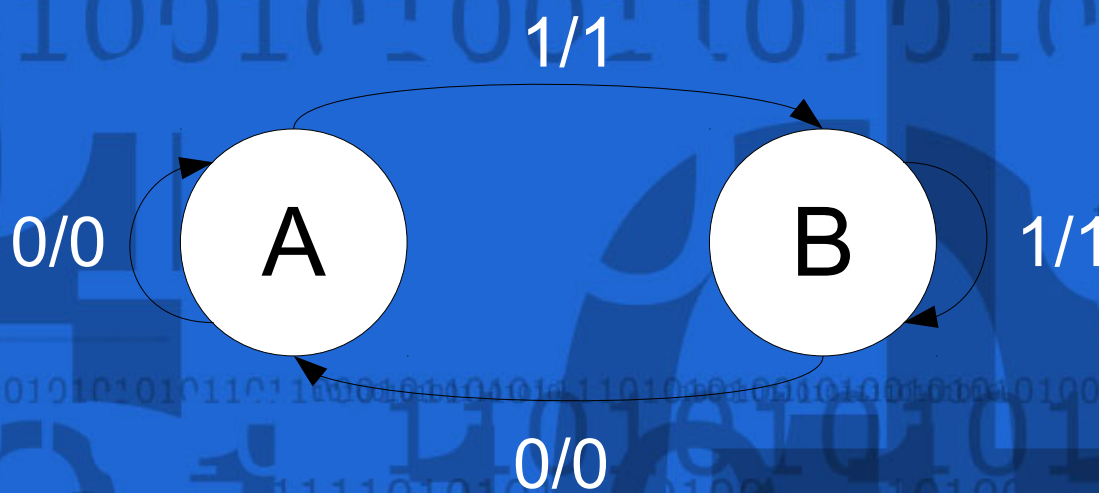
(after S=0, R=1)

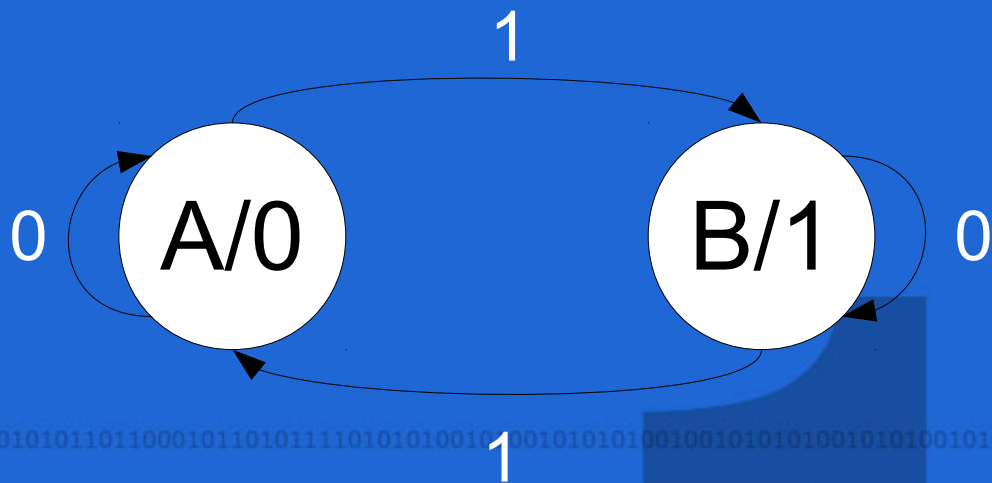
Graf stanów przerzutnika D

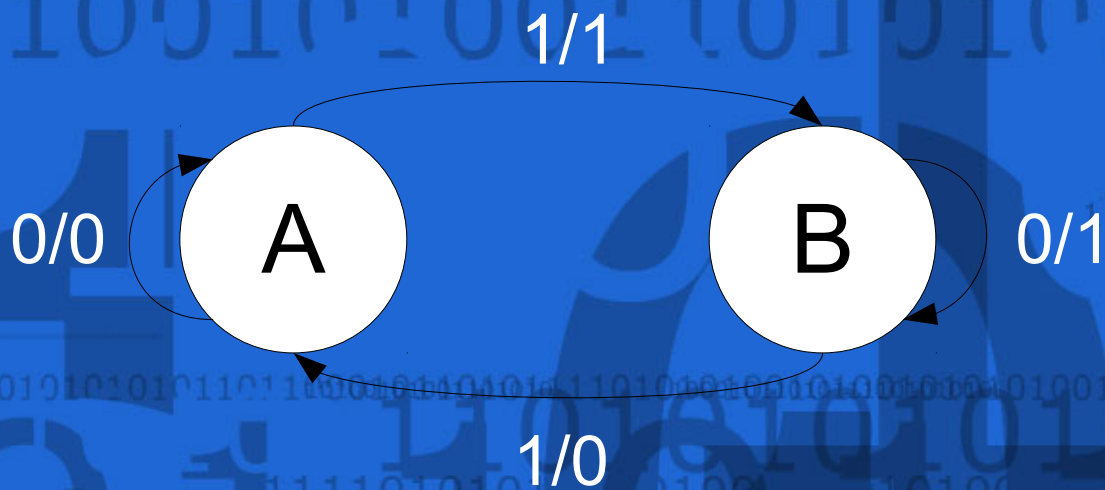
D	Q(t+1)
0	0
1	1

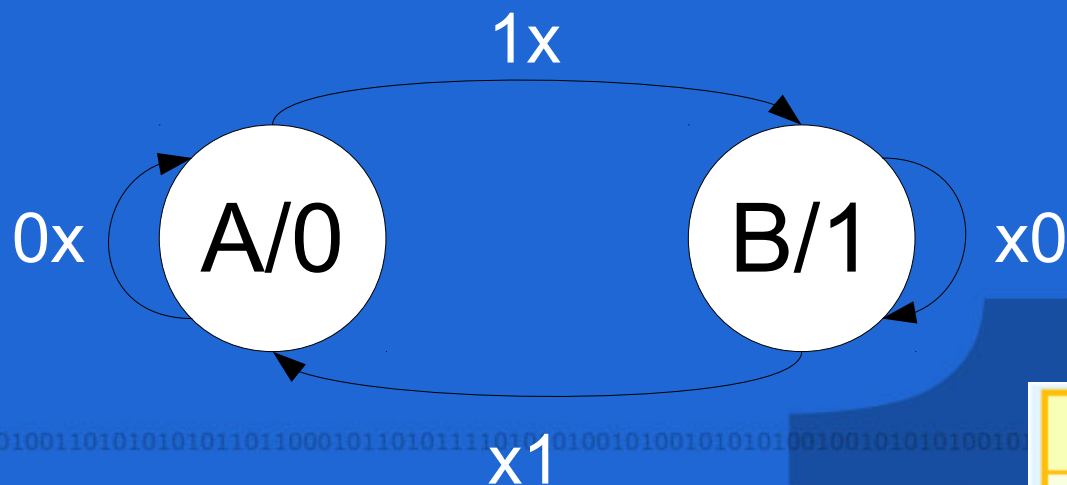
Graf stanów przerzutnika T

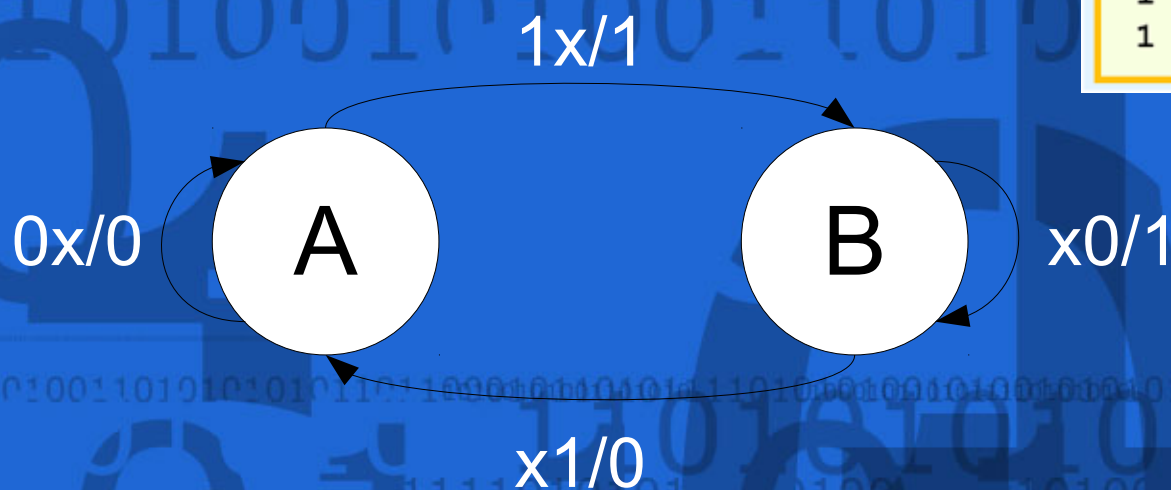
Q	T	Q(t+1)
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

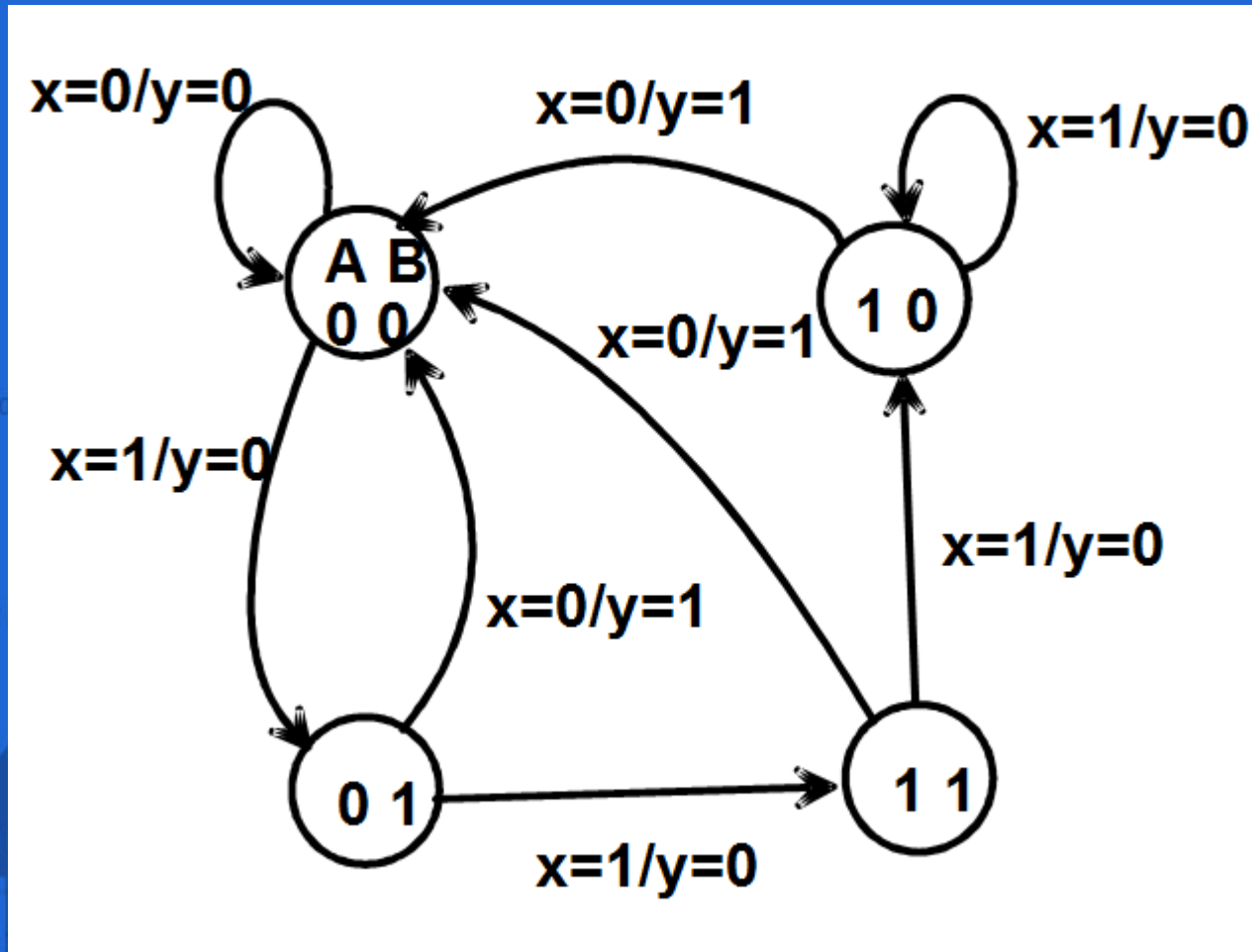
Graf stanów przerzutnika JK

J	K	Q(t+1)
0	0	Q(t) (no change)
0	1	0 (reset to 0)
1	0	1 (set to 1)
1	1	$\bar{Q}(t)$

Przykład grafu stanów

Deskryptory układów sekwencyjnych

Tablica wzbudzeń

Q Q'	D	T	S R	J K
00	0	0	0 –	0 –
01	1	1	1 0	1 –
10	0	1	0 1	– 1
11	1	0	– 0	– 0

D – delay

T – trigger

S – set (wejście włączające)

R – reset (wejście wyłączające)

J – wejście włączające

K – wejście wyłączające

Deskryptory układów sekwencyjnych

Równanie charakterystyczne

		D	
		0	1
Q	0	0	1
	1	0	1

$$Q' = D$$

		T	
		0	1
Q	0	0	1
	1	1	0

$$Q' = \bar{T}Q + T\bar{Q}$$

		SR			
		00	01	11	10
Q	0	0	0	—	1
	1	1	0	—	1

		JK			
		00	01	11	10
Q	0	0	0	1	1
	1	1	0	0	1

Równanie charakterystyczne: $Q' = f(I_1, I_2, Q)$